

જાનરો નકલો ખપી જાય છે એવી

શ્રી

તુલસીદાસ

ની, તથા

કબીરની સાખી.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરતાર.

મહોદય ગામચંદ્ર જાગૃષ્ટે—બુકસેલર.

ત્રણ દરવાજે—અમદાવાદ.

અમદાવાદ.

“ચીમનલાલ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ડે. પીરમસાના રોડે.

મત્ર ૧૯૧૨

સને ૧૯૦૬.

કિંમત ત્રણ આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ડોપીઆઈસ-સંગ્રહ
૧૪૩૩

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજગતી કીરીટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૫૩૩

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ તુલસીદાસ નાટ્ય

વિષય સ્ત્રીરક્ષા સંજીવન
૬૪૨૨ : ૪૫, ૪૨૨

શ્રી રામચંદ્રાય નમઃ ॥

તુલસીદાસની સાખી.

સાખી.

સત્ય વચન યોર દીનતા, પરસ્પ્રી માત સમાન;	
દત્તનેષ્ટે હરિ ના મિલે, તો તુલશીદાસ જમાન	૧
તુલસા એ સ સારમે, ભાત ભાતકે લોક,	
સખસે હીલી મીલી ચાલીએ નદી નાવ સંભેગ	૨
કહાં કાશી કાં કાશ્મીર, ખુરાશાન ગુજરાત,	
તુલસી એસે જીસકું પ્રાલખ્ય લે જાત.	૩
હયા કુક ક્રીસ કામકા, જ્યાં નહિ હરિકૌ નામ;	
તુલસી સુપચ બસો, જીસ મુખ્ય હરિકૌ નામ	૪
તુલસી પછી પીનીસે ઘટે ન સરિતા નીર;	
ધર્મ ક્રીએ ધન ના ઘટે સહાય કરે રઘુવીર.	૫
તુલસી ગરીબ ન સતાવીએ ખુરી ગરીબકી હાથ.	
મુવા ઢોરકે ચામસે લોહા બસ્મ હો જાય.	૬
રામ નામ સખ કોઈ કહો ઠગ દોષાર યોર યોર,	
દિના પ્રેમ રીઝ નહિ તુલશી નંદ કીશોર	૭
તુલશી નીચે જનશે, મને ન ઉંચો કામ;	
મદત નગારા ના બને, મુવા કરે ચામ	૮
તુલશી તલપ ન છોડીએ, નીચે લીજે નામ;	
મનુષ્ય મનુરી દેતહે ક્યું રખેજો રામ	૯
તુલશી તખમે જનીયો બડો ગરીબ નીવાજ	
મોતી કણ મોંઘા કીયા સોંઘા કીયા અનાજ	૧૦
તુલશી સમય પ્રહી ગયો જાણ્ય નહી જુગદીશ	
જામની જણતા નાડ કડી તે કંઈ કાટયો શીલ	૧૧
એક ધડી અધી ધડી આધીમે પલ આધ;	
તુલસી સંગત સધરી કટે કોટી અપરાધ	૧૨
ચલતી ચક્રી દેખકે, દીયાં કબીરા રોય;	
દો પડ બીતર આયકે સાખીત રહા ન કોય,	૧૩
ચલતી ચક્રીમે પીસાતે, તુલશી કહે શખ લોક;	
કોઈ વીરલા સંત રહે મયા પરિચલ કીલકી યોદ	૧૪

દયા પાનક મુખે પાપ મુળ અભિમાન;
 તુલસી દયા ન છોડીએ જાણલગ ઘટમે ...
 આવ નહિ આદર નહી નેન નમે તેહ
 તુલસી વા ધર ન જાણએ મરકંચન વરસે મેહ ૧૬
 આવા હય આદર હય નેનનમે નેહ;
 તુલસી વા ધર જાણએ મર જાણા બરસે મેહ. ૧૭
 તુલસી મીતા રામકું રીઝ બળે કે ખીજ,
 ઉત્તરા સુલટા વાવીએ, જ્યુ ખેતરમે ખીજ. ૧૮
 તુલસી કીડ લીનકા, અખા ચાહે ખાંડ;
 મન ચાહે વૈરાગકું, ધર ચાહે રાંડ ૧૯
 તુલસી વસીકર્ણ મંત્ર હે તજીએ વચન કઠોર;
 મીડી મીડી ખાતહે વસીકર્ણ નહી ઓર ૨૦
 કૃષ્ણ કૃષ્ણ સખી કહે અન્વેષ્યા કે સખ કાંઈ,
 તુલસી ખીજમે આયકે કયા રામમે ખેર હોઈ. ૨૧
 મોર જુગટ નીચે ધરો કીટ મુગટ ધરો સીજ;
 ધનુષ્ય બાણ હસ્તક ધરો, તો તુલસી નામે શીજ ૨૨
 કદા કહુ છખી આજકી, ભલે ખીરાળે નાથ;
 તુલસી મસ્તક જળ નમે ધનુષ્ય બાણ લો હાથ. ૨૩
 કીત મોરલી કીત ચંદ્રીકા, કીત જોખી અનકો સ્થા;
 અપને ભક્તકે કારણે, શ્રીકૃષ્ણ ભયે રહુનાથ ૨૪
 તુલસી મિઠે નહીં મોહતન, કોટી કરો ગુણ સંગ્રામ;
 -હૃદય કમલ કુલે નહી. ખીન રહુ કુલ રતુરામ. ૨૫
 સલીઆ સત નવ છોડીએ સત છોડે પત જાય;
 સતકી બાંધી લક્ષ્મી, શીર મીલેગી આય. ૨૬
 ચિત્ર કોટકે ઘાટપર, ભઈ સંતતકી ભીડ;
 તુલસીદાસ ચંદન ધસે, તીક્ક કરે રહુવીર. ૨૭
 તુલસી પર મર જાય કે, દુઃખ ન કહીયે રામ;
 ન અપના ભામ ગુમાજીએ જો હોતી હોય સોહાય ૨૮
 તુલસી તલપ ન કીજીએ રીડ મોત સખી સાથ;
 કયા રૂઠે જગતસે, કલમ પ્રભુકે હાથ. ૨૯
 તુલસી રેખા કરમકી કપ્પુ ન મીટે રામ;
 મેટન સમરથ હય પણ, સમજ કીયો હય રામ ૩૦

કર્મીરની સાંખી.

ન મન રહે, ભોજન રહે, ન રહે ગામને ઠામ,	
તુરસી જગમે જગ રહે, કે કરેદે કોસીકો કામ,	૩૧
પર ધન પથર જલ્દીએ, પર સ્ત્રી માંત સમાન;	
ઐટલું કરતો હરીના મીઠે, તો તુલસીદાસ જમાન	૩૨
સખ સોનેકા નગર બન્યા પારસ મણ્યા થોલ;	
તુલસી હરીકૃષ્ણ બક્ષિ બીન જમડા કરે ધમરોલ	૩૩
તુલસી પુર્વકે પાપમે, હરી ચાર્યા ન સુહાય,	
જેસે તાપકે ભેરસે, ભોજનકી રૂચી જાય	૩૪
તુલસી જીસતે મુખસે, ઘોખે નીકમે સમ;	
હસકે પાડકી મોજડી, મેરે વનકા ચામ	૩૫
રામે નામકો આલસી, ભોજનકો ફુશીઆર	
તુરસી એશે નરનકો, વાર વાર ચિહાર	૩૬
તુલસી કહે ઇસ જગતમે સખસે મીલીમે ધાય,	
કયા જાણે કીસ બેસશે રામચંદ્ર મીલ જાય	૩૭
ખેતર બગાડયું તણ ખલે સખા બગડી બેડ;	
બક્ષિ બગડી લાલચે જેમ કેસર પડી ધુડ	૩૮
સેજ દીઆ સો દુધ બરોબર, માંગલીના સો પાણી;	
ખેંચ લીયા સો રકત બરોબર. ગોખ બોલે વાણી	૩૯
ચાર પહોર ધંધો કરે, ચાર પહોર રહે સોધ;	
રામ નામ બડી ના બોઝો. મુક્તિ કહાસે હોષ.	૪૦
મે કહો ગોપાલ બજ, મે કહો ન ગોપાલ.	
મે ન કહો ચુર તેતે કીમો, કયું ન પડે જંજલ	૪૧
કનક ઘડયો નગે જડયો, ચડયો શીશ ગોપાલ;	
કૃતિ સ્વભાવ ના ચીટયો, અંત પુજકો ખાલ	૪૨
મલંગ પઠા બજર મે, દોતું દીનકી ખેર;	
ના કહુસે દોસ્તી ના કાહુસે બેર	૪૩
કાલ કરતો આજ કર; આજ કરતો અબ	
અવસર તીલો જાત હે શીર કરેજો કબ	૪૪
અસારીના દુકડા નવ નવ આંગળ દાંત;	
બજન કર્યા ચક્રી પચે નહી તો ફાડે આંત.	૪૫
અંકડસે સાધુ બધે સાધુસે મુનીજન હોય;	
અધા જાવે વૈકુંઠમે પલા ન પકડે ડોય	૪૬
અધા પાલા અધા તિલક કરે ન એકા કામ,	

- મને કાચે જાયે વંથા, શાચે રાચે રામ,
 જ્યુ કાકડું ધુન ખાત હે, કોઈ ન જાણે પીડ;
 યું ચિંતા ચિતમે બયે, બુદ્ધિ બલ ઘટત શરીર ૪૮
 જ્ઞાન દડી ચોટે પડી, તેમાં શબ કોઈ ખેલો આય;
 નીર ગુણો નીરાકારી, જીતે સો લઈ જાય ૪૯
 ભકિત ખીજ પલટે નહી. જે જીગ જાય અનંત.
 ઉચ નીચ ધર જન્મ લે, તોઉં સંતકો સંત ૫૦
 પડે રહે દરબાર મે, ધકા ધણીકા ખાય.
 કપ્પુક લેહેર દરીઆ વડી, દુખ દારીદ્ર મીટ જાય. ૫૧
 સંસારી નીરધન દુખી, રાજ દુઃખી દલબળ તે;
 વ્રધ કાળે વૈશ્યા દુઃખી જોગી દુખી ધન સચતે; ૫૨
 માતા તિર્થ પિતા તિર્થ, તિર્થ જોઈ બધવા.
 વચને વચને ગુરૂ તિર્થ, આર તિર્થ અબ્યા ગતા. ૫૩
 રામ નામ સખ કોઈ કહે, દશરથ ન કહે કોઈ
 એક વાર દશરથ કહે, તો કોટી યજ્ઞ ફળ હોય ૫૪
 આવ કહે સો ઓલીઆ, બેઠ કહે સો ખીર,
 જીસ ધર આદર ભાવ નહીં ઉસકા કાટો શીર, ૫૫
 સંત બડે પરમાર્થી. શીતલ ઉનકે અંગ;
 તપન બુજાવે ઝોરકી, દે દે અપનો રંજ ૫૬
 કાટે તો ખીજે નહી, ખીચે તો તહી નેહ;
 પથર મારે ફાળ દીએ તાપ શીત શબ સેહ ૫૭
 રામ રૂપીઆ રોકહે, અન્યત બુટત નાહી.
 લેતે દેતે ના ઘટે, એસી ચીજ કોઈ નાહી ૫૮
 રામ જગનકા શેકીઆ, રહે વૈકુંઠકે માંહે;
 નીસ દીન વોહ દીસાયસે, આચે ઉનકે ત્યાંહે. ૫૯
 કળજીગ સમાન કોઈ જીગ નહી જે જાયે શ્રીરામ બોલાય
 ખીજ જીગે મુશ્કાલ મજે કળજીગમાં મજે જલદી આય ૬૦
 પડે રહેતી પદમણી. ન લેતી હરીનું નામ,
 કરણીએ સજી કુતરી, હુલે આખુ ગામ. ૬૧
 આલા પનમે હરી ભવ, જગમે રહે ઉદાસ;
 તિર્થ ખી આશા કરે કપી આવેજે દાસ. ૬૨
 રામ જગમે રહે, સખા મજરા લેત.
 એસી ધનકી ચાકરી, તેસા તીનકુ દેત,

રામ નામકી આખદી, ખરી નીતસે ખાય;	
અંગ પીઠા વાધે નહીં મહા રોગ મીટ જાય.	૬૪
રામ નામકો લુટહે, લુટ સકે તો લુટ;	
અંતકાળ પસ્તાયગો, પ્રાણ જાયગો છુટ.	૬૫
જનનો જણતો હરિ ભક્ત જન કાં દાતા કાં શુર,	
નહી તો રહેજે વાંઝણી, પણ ફેકટ ન ગમાવીશ તુર	૬૬
બળે રામ સીતા, જનમ જાત હે ખીતા.	
એહી ભાગવત હય એહીમે હય ગીતા,	૬૭
રામ નામ શમશેર પકડે, કરણ કટાગ બાંધ લીયા,	
દયા ધર્મકો દાલ બનાવે, જમદા દારા જીત લીયા.	૬૮
રામ નામ નીજ મંત્રહે, સત ગુર દીયો બતાય;	
આખદ આખે પચ રહે બાપી વેદના મીટ જાય.	૭૦
સીતા પતિ રઘુનાથકું, નેક નમાયો શીથ;	
લંકા પુરકો બેસણો સ્યામ કીયો બક્ષીસ	૭૧
સીતા પતિ રઘુનાથજી, તમ લગ મેરી દોડ;	
જેસે કેઆ ઝાઝકો, ચલન શકત કછુ ઓર	૭૨
સીતા કામકી સાયખી, ધીગડ મલકો રાજ;	
સુરત વૈકુંઠ હો ઝઘ, સાખી રામ પ્રતાપ	૭૩
સીયા તમ તરવર બયા, કાટા તમ બયા ઝાઝ;	
વારે પણ બોલે નહી, પ્રભુ બાંધ ગ્રહેકી લાજ	૭૪
રોગી પરમ સેવકા. દરીદ્રી પરમ ત્યાગી;	
કુટલી નારી નિવૃત્તા, ગુદી વેસ્યા તપશ્વરી	૭૫
મરે તો માણું નહિ, અપના તનકે કાજ;	
પરમારથકે કારણે, જાચત ન આવે લાજ	૭૬
મેં જાણ્યું હરિ દુર હય, હરિ હય હદયા માંહે;	
આડી ત્રાટી કપડકી, તાસત દીસત નાહે	૭૭
કંચન ત્યાગો સેહેજે હય, સેહેજ ત્રીયાકા નેહ;	
માન બડાઈ ઓર ધ્યા, તુલશી દુર્લભ દેહ	૭૮
અગન પલીતા રાજ દંડ, ચોર ચૂસ લે જાય;	
ધતના દંડ દુનિયા સહે, ધર્મ દંડ સહયો ન જાય	૭૯
કહેણી મીસરી ખાંડ હે, રહેણી તાતા લોડ;	
કહેણી કેવે રહેણી રખે, એમા વીરલા કોક	૮૦

- અબ્યાગતો મુખે રવેતી, વાવંતા કોઈ શુન નાશ;
તે અમર ખીજ ઉગતાં, લણુતાં જુગો જુગ,
નાચે કુદે તોડે તાન, તેતું દુનિયા રાખે માન; ૮૧
- ભજન કરે ભાવથી બાણુ, તેને ન મળે પુર ધાન્ય
જસો દીલ હરામસે, તેસો હરીસો હાંચ;
અથા જલે વૈકુંઠમે, પલા ન પકડે ટ્રાય ૮૨
- મન મરે માયા મરે, મરમર જાત શરીર;
આશા તુજણા ના મરે, કહે ગયા દાસ કપીર ૮૩
- જતી જોગી સતી નારી, રણુ મધ્યે કોઈ સુખવંત;
ગામ મધ્યે કોઈ ભકત જન, એ ચારે પૃથ્વીના સ્તાંભ ૮૪
- બાના જાડા દયાલકા, તિલકે ચાપ ચોર માલ;
ધાતુ કહે જમ ડરત હે, ભય માને ભોપાલ ૮૫
- દેનેકું હરિનામ હે, દેયેકું અનદાન;
તકનેકું અભિનતા, જુડનેકું અભિમાન ૮૬
- લોભ પાપકો મુલ હે, નર્ક મુલ અભિમાન;
જો તરનેકું ચાહોનો, જોડ લોભ અભિમાન ૮૭
- સાધુ જુખે ભાવકે, ધનકે જુખે નાહી
જો સાધુ ધનકે જુખે, બોહી સાધુ નહી ૮૮
- પાણી તો વહેતા ભલા, આંધ્યા ગંદા હોઈ;
સંતો રમતા ભલા, દાગ ન લાગે કોઈ ૮૯
- કરણી કરે ભેડકી, ચલે હંસકી ચાલ;
પ્રેમકો પકડે શીયાલકા, કીસ ખીસ ઉતરે પાર. ૯૦
- નુચા ન હોય આપણા, કુચા ન હોય હીર;
લીમ ન મીઠા હોય, કહે ગયા દાસ કપીર. ૯૧
- સંકટસે સાધું ભયે, પુનીત બજે ભગવંત;
લક્ષ ચોરાશ્વિ શીરન હે, વીરકા નાવે અંત. ૯૨
- નુગ્મકો મુખ બંબડે, બોલત વચન ભુજંગ;
તાકો ગ્રોમદ મૌન હય, વીખી નહી લાગત અંગ ૯૩
- મમ ઇચ્છા સર્વ નાસ્તી, દૈવ ઇચ્છા પ્રવર્તતે;
રાજ કન્યા રાજધારે, બાણુ બ્રાહ્મણ ભક્ત ૯૪
- હરી હીરા ફરી ગાંઠડી; મરાઠ કિના મત ખોલ;
જામ, મીલે હીરાકે પારખું, હીરા ભેશે મોંધે મોલ ૯૫

કપીરની સાંખી

જ્ઞાનીને જ્ઞાની મળે રસની સદૃશ લુટ

અજ્ઞાની જ્ઞાની નબે જડા માયા કુટ.

૧૦૭

જાનીના શ્રેષ્ઠ થવું અજ્ઞાનીના દાસ;

અજ્ઞાની ઉપાડે ઘોકો તો લે જ્ઞાનિ મોંઝા ધાસ

૧૦૮

જડા બકાઈ નવ કરે, બકા ન બોલે બોલ;

હીરા મુખસે ના કહે લાખ હમાર બોલ

૧૦૯

ચીતાસે ગુરુર બહે હુખમે ઘટે શરીર,

ખપશે ઘટે લક્ષ્મી કહ ગયા દાસ કપીર

૧૧૦

મન ગયા તો જાનેદે મત જાનેદે જો શરીર;

ના ખેંચી કમાન તો ક્યાં લગેગા તીર.

૧૦૧

કપીરા કહે કે એહી જગ, જેથી અંધી ખાય.

વજા. આ સો મર ગયા જુહી ચાસ ચટાસ

૧૦૨

બરથ અપની જનની તજી, પિતા તજે પ્રહલાદ

વિભીક્ષણ અપના ભાઈ તજે, શ્રી રામકે કાજે

૧૦૩

માલા બનાધ કાણડી ખીચમે કાલા સુત;

માલા બિચાર કયા કરે જપને વાલા કપુત

૧૦૪

કયા કહે રધુ નાથજી સખ કરમદો બેલ,

વિભિક્ષકું લંકા દી હનુમાવકું તેલ

૧૦૫

કામીકા ગુરુ કામહે લોભીકા ગુરુ દામ;

કપીરાકા ગુરુ સંત હે સો સંતવકા ગુરુ રામ,

૧૦૬

બીર કહે કનક કામની દોનો વિકટ બડી જાજ,

જાતે હે હરી મીલનકું તો ખીચમે હાલે શણ

૧૦૭

માયા બડી ચારણી માંસ બેડી હે વાટ;

નિરગતસે શાસ પડે કપીરા ગયે કાટ.

૧૦૮

મુખ કાયા સુમરનકું સુણનેકું કીયા કાન.

તરનેકું કીયો લીનતા બુડનેકું અભિમાન,

૧૦૯

સજ્જનસે દુર્જન ભલે કે પર નિધા કરત,

દુર્જનકું ઉધારત આપે તરક પડત

૧૧૦

આલખ બયે તો કયા બયે ગલેમે કાલા સુત.

આત્મ જ્ઞાનકી ખબર નહી બયે રમશાનકા સુત

૧૧૧

કંપડી કે મન કપટ બસે સુરકે મન સંઝામ,

સોભી કે મન ધન બસે કપીર કે મન રામ

૧૧૨

ધરનારી ઝેર છુરી મત લગાવો અંગ,

દશ શીશ રાવણુ કે ગયે પરનારી કે સંમ	૧૧૩
મરનારી પ્રસદ ભઈ દે ન શકત કહ્યુ ઓર;	
મુત્ર પાન આજે ધરે નહી નરકકો ઠોર	૧૧૪
ચંદન પડ ચમાર ધર નીત ઉઠ કુંદે ચામ.	
ચંદન ખિચારા કયા કરે પડ નીચસે કામ,	૧૧૫
પાણી તો બંધા ભલા જો કુંછ ઉડા હોમ.	
સંતતો એક ભલા જો કુંછ પરમાથે હોય	૧૧૬
સજ્જનશે સજ્જન મીસે તો હોવાં દો દો ખાત;	
ગધાશે ગધા મીસે તો ખાવે દો દો લાત	૧૧૭
મરના મરના સૌ કહે મરી ન જાણે કોય;	
જો મરનેકું જાણે તો શીર ન મરના હોઇ.	૧૧૮
કબીરા કહેમે હરભણુ મુઝે મુકિત પાઉં,	
દોનું હાથમે મોદક હય મન માને સો ખાઉં	૧૧૯
રામ નામ લીઆ ઉશીને ખુબ કામ કરીયા;	
રામકું વીસારેગા તો છતી ખાજી હારેગા	૧૨૦
કબીરા કોઠી કાટકી ચોદેસ લાગી અંગાર	
ખાંડે પડ્યા સો ઉગર્વા જલ ગયા દેખન હાર	૧૨૧
સતો ગુણમે સુખ વધત હે કામ રજો ગુણ હોય;	
અલસાને તમે ગુણુ વધત રહત જ્ઞાન સખ ખોય.	૧૨૨
મનકી જાણે દીલકી જાણે જાણે ચીતકી ચોરી;	
ઉતશે ક્યું છીપાઇએ છરકે હાથ મે દોરી	૧૨૩
ધન્ય ભોમી ધન્ય ગામને જ્યાં સંત ખિરાજે આઇ	
સખિ જુમી પાવન કરે હિલી મીલી જરા ગાઈ	૧૨૪
અઝગર કરે ન ચાકરિ પછી કરે નકામ;	
દાસ મલુકાયું કહે સખકા દાતા રામ	૧૨૫
નટી ચકિ રાખ કહે માની (ખાંડકો) ન કહે કોઈ	
જો માનીશે લગર દે તો ખાત ન ખીંકા હોય.	૧૨૬
રામ ભજો તો અબ શીર ભજોગે કબ.	
હરિચંદ હરિચંદ રખડે હાથણુ હો ગયે સખ	૧૨૭
ચોથી શો ચોથી બની પંડિત બને ન કાષ,	
અઢાઇ અક્ષર પ્રેમકે પઢેશે પંડીત હોય	૧૨૮
હરિ ભજને હક બોલાવો દોનો ખાત અવલ,	
લુખશી હાકો રહેત હે આટો પહર અમલ	૧૨૯

હરિ આવ્યો હરિ ગયો હરિક પાસ,	
હરિ હરિમેં મીલ ગયો તો હરિ બયો ઉદાર	૧૩૦
અરધા ચઢા ઉચીયા અરધા ઘોડેકી નાલ,	
અરધો ગુરૂકી પાવડી, તો ચોથા અરધા ગાઓ	૧૩૧
કપીર કહે ન રાચીએ ભાલે બેશી ભાત,	
પેટમેસે પીંછા કાઢે એસા મેરા નાથ	૧૩૨
તુને ખીસની કયા પડી, તું અપની નીવેડ,	
તેરી ઝાઝ હરિઆવમેં હુમે નહી તા ખેડ	૧૩૩
બનકે બોલે બંધ નહી મરમ નહી મન માંય,	
તાકો સંગ ન કીજીએ છોડ ચલે બન માંય	૧૩૪
જે જામે નીસદીન બસે, સો તામે પાવન,	
સરિતા ગજકું લે ચલી કિતટા ચાલે મીન.	૧૩૫
સાહેબકાં ઘર દુર હથ જેસી લખી ખજુર,	
ચડેતો આમે પ્રેમ રસ ગીરે તો ચખતા ચુર	૧૩૬
પશુકિતો પનિયા ભાઝ નરકો કછુ ન હોય,	
નરજે કે કરણી કરેતો નરકો નારાયણ હોય,	૧૩૭
કહેતે સો કરતે નહી મુખકે ખડે લખાડ,	
કાળા મુખકે બાઈએ સાહેબકે દરબાર.	૧૩૮
જીતને તારે ગગતમેં કિતને શતરૂ હોય,	
કપા હોય શ્રી રામકી તો બાવ ન ઉખાડે કોય.	૧૩૯
આજ્ઞા તો રામ નામકી દુજી આશ નિરાસ,	
નહી કિનારે ઘર કરો કહી ન ગારે પ્યાસ	૧૪૦
કુછ કરણી કુછ કરમ ગતી, કુછ પુર્વકી નેક,	
પુણ્ય ભાગ કપીરકો જે પીયુ ધાર્યા અલેક	૧૪૧
કપીર સુલ પર ઘર કરે, જમદ કરે શ્રંખાર	
કાલ બી ઉમકું કમા કરે જે અખડ પ્રહર હુશિયાર	૧૪૨

કપીર સાહેબે મરતી વખતે.

આજ હમા કુચ હય જમદા મેરા ગુલામ;	
નગા હુવા સતકા પૈકું હુવા મુદામ	૧૪૩
મનકો કહો ન કીજીએ મન બ્યાંત્યાં લે જંગ,	
પન મનકે એસો મારીએ કે દુટ દુટ હો જંગ	૧૪૪
લક્ષ્મી કહે મેં નિત્ય તુવી કેની ન પુરી આશ,	

કીતને સિંહાસન ચડે ગયે, કીતને ગયે નિરાશ	૧૪૫
સાહેબ કે દરબાર મેં સાચેકું શીરપાવ,	
બુદ્ધ તમાચા ખાચગા, કયા રંક કયા રાવ	૧૪૬
દોર ઘરતાં મનુષ્ય ઘડ્યો ભુલ્યો શીંગને પુંછ,	
તુળશી હરિકી ભક્તિખીન, ધીક દાઢી ધીક મુંછ	૧૪૬
તુળશી કહે મેં પારખ્યું પરખ્યા રામ રતન,	
બપ તપ તીરથ કાચમણી ત્યાં નહિ માન્યું મન	૧૪૮
તુળશી તુળક્ષી સખ કોઈ કહે તુળશી બનકા ધાસ,	
કપા ભઈ રધુ નાથકી હો ગયે તુળશિદાસ	૧૪૯
તુળશિ એક દી વેલિયે વિલે ન માજે ચુન,	
કપા ભઈ રધુ નાથકી હો ગઈ લુચી બુન	૧૫૦
તુળશિ વહાં ન જાઈએ જ્યાં ન કહે કે આવે,	
ધાસ બરાણર જોતએ કયા રાગ કયા રાઓ	૧૫૧
અર્થ ખળસે દ્રવ્ય હય અસ્વ ઉદ્ધતસે રાજ,	
તુળશિ એક દીન મર્ણુ હય આવે કોને કાજ	૧૫૨
આદિ અંત આઈ નહિ અંત સંગ નહિ જાય	
બિચ ભઈ બિચે ગઈ તુળશિ ઝંખે બલાય	૧૪૩
તુળશિ એ સંસારમે સખિ ભકત બન જાઈ,	
નર્ક કુંડ ખાલી પડે વૈકુંઠ કહાં સમાઈ	૧૫૪
રામનગર હે રામકા વસે ગંગાકે તિર	
અન્નેદા નગરિ રામકી ચોક્કી હનુમંત વીર	૧૫૫
તુળશિ જહાં વિવેક નહિ તહાં ન કરિએ ખાત	
સત શબ્દ એક હે કરકર કપુર કપાસ	૧૫૬
નદી સમાન નહીં કોઈ જલા બંધુ સમાન નહિ કોઈ બલા	
શુરજ સમાન નહિ કોઈ તેજે સ્ત્રિ સમાન નહિ કોઈ હોજે	
મેઘ સમાન નહિ કોઈ જલા બાપ સમાન નહિ કોઈ બલા	
નેણુ સમાન નહિ કોઈ તેજે અન્ન સમાન નહિ કોઈ હોજે	
આભ બેરણુ બાહુલી જલ વેરણુ સેવાલ	
પુરૂષ વેરણુ નિંદ્રા, મચ્છા વેરણુ જલ	૧૫૮
અગ માતંગ ભંગ પંચમ મિનહુ લાશ	
પાંચે વિશકે ભોગશે ભયો પાંચકો નાશ	૧૬૦
આશે આચમે રામ જાજ મિથ્યા સ્વાસ મત ખોજ,	

જા બાણું એ સ્વાસકી આવન કીર નહિ હોય.	૧૬૧
કકા કેવળ કહા હે બબા બિજ શરીર;	
રરા સખયે રસ રહ્યા તાકા નામ કચ્છીર	૧૬૨
સ્વાસકી કર સમરણી અંજપાકો કર બપ;	
પરમ તત્વકો ધ્યાન ધર, શોહ આપો આપ	૧૬૩
જ્ઞાન કયેશો પુત હમારા, કથની કયેશો જ્ઞાતિ;	
રાહશે રહેસો સુર હમારા, હમ રહે ઉતકે સાથી.	૧૬૪
છસ્કું રાખે રામ કપાળુ ઉસ્કું ન મારે કોય;	
ઉસ પર દુનીયાં ઉલટે તોળી કછુ ન હોય	૧૬૫
હરિ ભકિતમે' તીન ગુણુ હરકોઈ લામે પાય;	
ખાનેકું મિથાન મિલે આખર વષકુંડ જનય	૧૬૬
મુન્તસે કીરત બકી જાના પપ્પ ઉડ જનય,	
સુરત તો જાતી રહે કીરત ક્યુ ન જનય	૧૬૭
સજ્જનશે સજ્જન મિલે જ્યું ચંદનમે કપુર,	
દુરીજનકું દુરિજન મિલે જ્યું બાંગમે ધંતુર.	૧૬૮
બકો બગઈ નવ રાજે જોગનકું ઉતપાત,	
કયા વિરણુકી મહિમા ઘટીજો ભગુને મારી લાન.	૧૬૯
વરત નહિ વિદ્યા નહિ નહિ મુખમે' હરિ નામ;	
સો મુખમે દિશા ફરે સખી ગામ કે ગામ.	૧૭૦
પુર્વકે લોક આહતેયે ન્યાય ધર્મ હરિ નામ;	
અખકે લોક આહતે હય કામની ચુગલી દામ.	૧૭૧
હરિ દાસનકું ત્રીશ કોરા ઝોર પડિનકું વીશ,	
સાધુકે હૃદયમે બસે સંતનકું ચણુ શીશ,	૧૭૨
આયા હય સો જયગા રાજ રંઢ ફકીર;	
કીતને સિંહાસન ચડ બેઠે કીતને પહેને જંજીર	૧૭૩
જ્યા વારી મન કેવણ રાત્રી અમન વેણ;	
પ્રાણુ પુરુષ કે બાગમે જાગળ પ્રલ દો વેન.	૧૭૪
કચ્છીરા કહે મે ટેક મળી ન મળી નહી કોય;	
પલ ભર વિસર નહી મે ભૂલ નહી મોઝે હોય.	૧૭૫
ચલના બલા ન જાગળ મેલ નહી ન એક;	
મંગના બલા ન જાગળ મેલ નહી રાખે ટેક,	૧૭૬
પાવ પલકકી ખખર નહી મે કામની ખાત,	

છવકે પર જમ શિરતહે જયુ તેતર પર આજ	૧૭૭
પાનીસે ધન હોતાહે પાપીસે ધન જાત;	
વરસ ખારમે તેરમે જડા મુળશે જાત.	૧૭૮
દુખમે સખ હરિકો ભજે સુખમે ભજે ન કોય;	
જો સુખમે હરિકો ભજે તો દુખ કાહે કો હોય.	૧૭૯
જાકો જાકી લગન હે વાહી વાકે રામ;	
જળ રામ રમમે રમ રહયો તો ફીર કયા કીસીશે કામ.	
જળ ખીગડે જળ ચતુર નરે કયા ખીગડેગા કુડ;	
છાશ ખિચારી કયા ખગડે જળ ખિગડે જળ દુધ.	૧૮૧
જો મતિ નિહલ સાંભરે સો મતિ આજે હોય;	
કામ ન ખીગડે આપડો પુરા કહે નકિ કોય.	૧૮૨
હોનારી હીરહે બસે ખીસર જાલ સખ શુદ્ધ;	
જેસી હરદી ભાવના વેસી સુજે ખુધ,	૧૮૩
હલદી તજે ન વરદી ખટરસ તજે ન આમ.	
અસખી તો અવગુણ તજે ગુણકો તજે ગુલામ.	૧૮૪
આગ લગી બાત ખડમે જલ જલ પડે અંગાર;	
જો નવ હોત સંત તો જલ મારતા સંસાર	૧૮૫
કુખીચી સખ મરાર આવે ઝોર સોત્રે,	
દુખીચી દાસ કુખીર આવે ઝોર રોત્રે.	૧૮૬
કુખીરા તેરી કુખડી ગલ કટો કે પાસ;	
કરેગા ના ના, તું કયું હોય કિાસ	૧૮૭
કુખીરા પુતારી નું કંઈ સંધા આપશરીર.	
પાંચ છંદિ વશ કરે તો આવે દાસ કુખીર.	૧૮૮
કુખીના ખડા બગરમે લીયે લો કાઠી હાથ,	
જો પર કુક અગના શો અન્ને લમારે સાથ	૧૮૯
અતિ ભલા નહિ બાલના અતિ ભલા નહિ સુખ.	
અતિ ભલા નહિ અરસના અતિ ભલા નહિ ધુપ.	૧૯૦
ધીરે ખિર રાવતા ધીરે સખી કુછ હોય,	
માલિ ખિચે શો ઘડા રત વિના કેળ ન હોય	૧૯૧
ચોંછે નરંદ પેટમે રહે ન મોઢિ ખાત,	
પાવ શરકે પંત્રમે કેશે શેર સગાત	૧૯૨
જાતે ન સાં છલકે નહિ છલકે સોલિધાઆ,	

ધોરા તો લુકે નહિ લુકે સોહી ગધા	૧૯૩
નારી પુછત નરકું લુમ કાયશે બદન મલીન,	
કયા ગાંઠશે ગીઠ પડો કયા કીસીકું દીન	૧૯૪
નહિ ગાંઠશે ગરથ પડયો નહિ કીસીકું દીન,	
દેતે દીઠે દાતારકુ તેશા બયો મલીન	૧૯૫
ભકિત એસી કીછએ જેસી ટંકણુ ખાર,	
આપ જલે પર રીઝવે ભાંગ્યાં સાંધે હાડ	૧૯૬
ધર બાળે ધર ઉગરે ધર રાખ્યે ધર જાય,	
એક અચંખા એસા દેખા જો સમાં દાળકુ ખાય	૧૯૭
શાંઠ મેરા બનીયા વણજ કરે વેપાર.	
ખીન ઘંડી ખીન તાઘી તોળે સખ સંસાર	૧૯૮
મોહ નદી વિદાળ હય કોઈ ન ઉતરે પાર,	
જો ઉતર તે પાર શો રહે પૈકુંક મોઝાર	૧૯૯
સાચે આપ ન લાગીએ સાચે આપ ન ખાય,	
સાચે ન્યાચે ગીલ રહે સાચે સતગુરુ સહાય	૨૦૦
મનકે હારે હાર હય ઝોર મનકે છતે છત,	
પરીથહા જો પાગીએ મન હલ્યા પ્રતીત	૨૦૧
રામ નામ કે કારણે રાખ ધન રાણો ખોલ,	
ગુરખ જાળે ગીઠ પડયો દીન દીન દુણે હોય	૨૦૨
રામ નામ શખ કોઈ ટુંકે કમ હાંકાર ઝોર ઘોર,	
ધર પ્રદલાદ જો તર ગયે વોહી નામ કધુ ઝોર	૨૦૩
સાધ મીલે સાહેબ મીલે અંતર રહી ન રેખ,	
મનસા વાચા કર્મકા સાધુ સાહેબ એક	૨૦૪
શુરા તેજ ધરે નહિ યુધરણુ કુટે ગમાર,	
સલ્ય બગન પગટે નહિ જો ઉલટ જાય અહાડ	૨૦૫
હદ હદ સખ ગાઠ ચલે બેલદ ચલે ન કોય,	
બેલદકે ચોટે માલી રહા કપ્પીરા શોય	૨૦૬
તરોવર બરોવન સંતજન ચોથા વરસે મેહ,	
પરમારથ કે કાળે ચારે તારે ધરીઓ દેહ,	૨૦૭
મુકિત વશે વેગય હે ઝોર બધનકુ સ્નેહ;	
સખ અંથનકો ઓહી મત મન બાવે શો લેહ	૨૦૮
સંત સમાગમ ઝોર સરીતા (નદી) ચલે વિહમમચાલ	
જયુ જયુ શેરી નીકશે સંત કરે નીહાલ	૨૦૯

- જેસી જાકી બુદ્ધિ હય તેસિ કહે ખનાય.
વાકા બુન ન માનીએ સો લેણુ કહાંશે જાય ૨૧૦
- બકિત ભાવ બાદર નદિ સરીતા ચલી ઘેલાય,
સરિતા તો તય જાનીએ જે જેષ્ટ માસ ઠેલાય ૨૧૧
- ગુરુ સોબી શીખ્ય લાલચી દોનો ખેલે દાવ,
દોનો બુડે બાપડે સે ભેઠ પથરકિ નાવ ૨૧૨
- જાકા ગુરુ હય ગ્રહિ એલા ગૃહિ જે હોય,
કીચ કીચકુ ધેવતે દાગ ન છુંડે ન કોચ ૨૧૩
- બધેકુ બધા મીસે છોડે કોન ઉપાય,
સેવા કર નિરબધકિ જે પલમે દીયે છુડાય ૨૧૪
- ગુરુ ખની જ્ઞાન ન ઉપજે ગુરુ ખીન મીસે ન ભેદ,
ગુરુ ખીન સંશય ના મીટે જ્યજ્ય જ્ય ગુરુદેવ ૨૧૫
- જાકા ગુરુ હય આંધલા એલા નિપટ નિરંધ,
દોનો દોનો ઠેલતે આપે કુષ પડંત. ૨૧૬
- સેજ આયા શો ડાલ દીજે ફીર માંગણુકું જેષ્ટએ.
કબીર કહે બુન બાલાકા કુલ વીચાર કે ખાખએ. ૨૧૭
- કાંટિ જનમ એકઠા કરો લોહા પારસકે સંગ,
એક વાલકે આંતરે કબુન પલટે રંગ ૨૧૮
- રામ નામ આધી રતી કોટીક પાપ પહાડ,
બલિહારી વા નાગકી પાપ કરે સખ છાડ ૨૧૯
- કરમ કુસત ચાવત કુંશલ દોલસા એહી બડો અફસોસ
સમઢકે મહીના ઘટયો જે રાવણુકા પાડોશ ૨૨૦
- જોકે મન સાગે રહે તો કયા કરત કુસંગ:
મલિઆગર [ચંદન] વીશ લાગત નહી લપટે રહેત ભુજંગ
સંગત કીજે સાગકી હરે મનકી વ્યાધ.
- સંગત કીજે નીગકી અપટ પહર ઉપાધ. ૨૨૨
- સાહેબકે દરબારમેં સાચુકે શીરપાલ,
બુઢા તમાચા ખાયગા સાહેબકે દરબાર ૨૨૩
- નરી નાગન એસા બધ નારી દો તરફસે ખાય,
જવતે જવતો ધન હરે મુતે નર્ક લખ જાય. ૨૨૪
- નરી સખ નહારી મન કહો કોઈ તો રતનકી ખાણ,
નારીસે નર ઉખળ્યા ધર પ્રહલાદ સગાન. ૨૨૫
- જીવ જીવકે આગરે જીવ કરતકે સંગ,

તુલસી રઘુવીર આસરે કચું ગીગડેગા કાજ	૨૨૬
નિધા હુધા હમારી જો કચે મિત્ર હમારા સોય સાણુ લેવે ગાઠકા મેલ હમારા ધોય	૨૨૭
તુલસી ધીરજ કે ધરે કુંજણુ મણુ ભર ખાય દુક દુકડે કારણે સ્વાન ધરોધર જાય	૨૨૮
કાશ કકત કરાક દીલ આસન દક ગંભીર શીકર કાડ કકની કરે તાકા નામ કકીર	૨૨૯
કપટી મીત્ર ન કીજીએ અંત પેક ખુધ લેત આગે રાહ બતાવકે પીછે ધોકા દેત	૨૩૦
સી કહસ ત્રિ ઉપજે તા કહતે તમ નાશ તુલસી સીતા જો કહે રામ નામ લે પાશ	૨૩૧
રાજ જોગી અગત જલ દનકિ ઉલટી રીત પરશરામ કહ પામિયે થોડી ઉનસે પ્રીત	૨૩૨
ગંગા કિનારે ધર કરો નહાઓ નીરમલ નીર દીત ના નહી પામીયે કહે ગયા દાસ કપ્પીર	૨૩૩
માયા એસિ ડાકની ખાયો સખ સંસાર એક ન ખાયો કપ્પીરો જે રહ્યો રામકે આધાર	૨૩૪
સિર ગુણુ તો શિરા કચે નિરગુણુ કચે કપ્પીર રામ રતન તુલસી કચે, જય જય ત્રિ રઘુવિર	૨૩૫
કપ્પીર પગડે દુર હય બિચમે ખડી હય રાત કયા જાણુ કયા હાયગી રવી ઉગતે પ્રભાત	૨૩૬
કપિર મુતે મુતે કયા કર ઉઠકે રામ સંભાર એક દીન એસો આયગો લખે પાય પસાય	૨૩૭
આગ લગી વન ખડમે ગીર ગીર પડે અંગાર દાસ કપિર કંચન ભયે કાળ ભયે સંસાર	૨૩૮
કપિર કપિર કયા કરો જાઓ જમુનાકે તીર એક એક ગોપીકે પ્રેમમે હો ગયે કોટી કપ્પીર	૨૩૯
દયાકા લક્ષણુ ભક્તિ હય ભક્તિકા લક્ષણુ જ્ઞાન જ્ઞાનકા લક્ષણુ ધ્યાન હય ધ્યાનકા લક્ષણુ ત્યાગ	૨૪૦
રામ નામ જાનો નહી કુકટ માનો ભાર ધંધા કરતે મર ગયા ઉનકી ખુમ ન રાડ	૨૪૧
ત્યાગકા લક્ષણુ શાતીપદ તો જાણો વિમળ વૈરાગ, વૈરાગ વિષે મુઠિલપદ જો સદા રહત હે ત્યાગ	૨૪૨

જુહાર જુહાર વણિક કહે ન જાણે જુહારકા ભેદ
 ભેદ જાણે બિન રહત હય આઠો પહર બહુ ખેદ ૨૪૩
 જજુમે જગદીશ હય હહામે હરિ સાર
 રરામે રામ દામ રહે તાકા નામ જુહાર ૨૪૪
 સુમરન એસો આહીયે જાકો ધરિયે ધયાન
 સતજુગ ત્રેતા વદાપર દગિ ચારે યુગ પરધાન ૨૪૫
 બિન સતસંગ ન હરિકથા તાં બિન મોહન જાત
 મોહ ગપે બીન રામ પદ હોય ન દ્રઢ અનુરાગ ૨૪૬
 મોમે ગુણ કહુ હય નહી તુમ ગુણ ભરેપો ઝાંઝ
 ગુણ અવગુણ ન વિચારીએ પ્રભુખીહ ગ્રંથકીલાજ ૨૪૭
 સીતા પાતકી કોટડી, ચંદન જડે કમાડ
 તાળા કુંચી પ્રેમકા તુમ, ખોલો અવધ મુરાડ ૨૪૮
 નહિ વિદ્યા નહિ બાહુબળ નહિ ખરચનકા દામ
 મોસે પ્રતીત પાવનકી તુમ પેત રાખો રામ ૨૪૯
 રામ નામ રટતે રહે જાળ લગ ઘટમે પ્રાણુ
 કષ્ટક દીન દયાળકુ શબ્દ પડેગો કાન ૨૫૦
 માયા મેરે રામકી ધરણી ધરણી દેહ
 પુછ બિરાગે શ્વાનકી જશ કાઈ કર લેહ ૨૫૧
 તુરસી બીરવા બાગમે સીચત એ કમળાય,
 રામ ભરોસે વેહી રહે પરખતપે હરિઆર ૨૫૨
 સંત મીલનકો જોષએ તજ માયા અભિમાન,
 જ્યું જ્યું પગ આગે ધરે કોટી ન અનુ. સમાન ૨૫૩
 સંત સંત સખ એક હે જેસે આપુકો (અશીષુ) ખેત,
 કોષ્ટ કુંદરતી લાલ હય ઝોર સખી સ્વેત કે સ્વેત. ૨૫૪
 અલવો કયો મંચ કોણકો અલવો ન એકે કોશ,
 તન થાક્યો મન નહિ થક્યો એહી વડો અરસોસ ૨૫૫
 પાણી તો બંધા ભલા જે કુછ હંડા હોય;
 સંત તો ખેડા ભલા જે કુછ પરમારથ હોય. ૨૫૬
 સાખી શબ્દ બહુ સુણ્યા નહિ મટયા મનકા યથ,
 સંગત થકી ન સુંધયા તાકી બકી અભાગ ૨૫૭
 સંગત બિચારી કયા કરે રહીયા ભયા કડોર,
 નવ નેજા પાણી ચડે પથર ન લીજે કોર. ૨૫૮
 ભલા ભજન વિસરે તગડા ન ચડે ચંગ,

દાણી ઉત કમાણુસા એમે ન ચહે હુએ રંગ.	૨૫૬
મોખી ચંદન પ્રગટ્ટરે દુરંધ હોય ત્યાં જાય	
સુરખ નરને ભક્તિ ન ભાવે ઉંચે કાં ઉઠી જાય,	૨૬૦
નીચ નીચાઈ નહીં તજે જો પાવે સતસંગ,	
જુજશી ચંદન લપટી કે વિપ નતજે ભુજંગ.	૨૬૧
સખ નદી ગંગા બહે સખ પથર સાક્ષીગ્રામ	
સખ વનસ્પતિ હય તુલશી જાકે હૃદય રામ	૨૬૨
ગ્રેમ છુપાયા નહી છુપે જ્યાં લગી શ્વાસોશ્વાસ,	
દાખી દુખી નહીં રહે, કરતુરીકી ખાશ.	૨૬૩
આંખ ૫૩કા દે રહી મુખમે રહયા ગરાસ,	
ધીખ આકા જીવના જો દમકા કરે વિસ્વાસ	૨૬૪
આપ ભુલાને આપસે હુંદત હે કઈ એ	
જાકો તુમ હુંદત ફીરો હય યહી તુમ ઠોર.	૨૬૫
સુમ કોયળી સ્વાન ભગ દોતો એક સમાન,	
ડારત કે નીકો લગે ખેંચત નીકસત પ્રાણુ.	૨૬૬
આવે તો રખે નહી મનમે ધરે નહિ ધીર.	
જતન કરે નહી દ્રવ્યકો તાકો નામ ફકીર.	૨૬૭
પેટ સમાના અન મજે તવ સમાના ચીર.	
બધતી લાલચ ના કરે તાકો નામ ફકીર.	૨૬૮
માયાસે સખ હેતલે શિદ્ધ સાધકકા જોગ,	
મયાસે સખ કરમ કમાવે માયા સાધે જોગ.	૨૬૯
બડે બડેકો દુખહે છોટેસે દુખ દુર,	
તારે સખ ન્યારે રહે ગ્રહં ચંદ્ર ઝોર સુર્ય.	૨૭૦
તુજશી એ સંસારમે કોલુ ભયો સમર્થ,	
એક કચન દોકે કચપર કો ન પસાવો હય.	૨૭૧
એક દિન એસા હોયગા કોઈ ફીસીકા નહી,	
ધરકી નારી કોન કહે એ તનકી નાકી નાંહી.	૨૭૨
જમ તું આયો જગતમે લોક દસે તું રોય,	
એસી કરણી ના કરો કે પીછે હાંસી હોય.	૨૭૩
મનકો કહયો ન કીજીએ ગન હોય પકા ફત,	
સે હુએ ફરીઆવમે જાય હાથસે છુટ	૨૭૪
જો શીર કાંટે ઝોરકા અપના રહે કઠાય,	

તુલસી હરિ દરબારમે બદલી કહી ન જાય.	૨૭૫
હંસા તો મોતી યુગે કાં લંધન મર જાય,	
સિંહ ઘાસ નહિ ખતાહે જળ્ય મારે જળ્ય ખાસ	૨૭૬
દોડે કાસ હજાર લગ ઝોર ખસે લક્ષ્મી પાસ,	
ખીન દિને રઘુનાથકે મીલે ન તુલસીદાસ.	૨૭૭
દોસ નહિ કુચ દયાળકા કર્મ કુટીલ ગ્રહે ખાંચ.	
કર્મ હિન તડપત શિરે કલ્પ વ્રક્ષકી છાંચ.	૨૭૮
રામ નામ કહતેસે જલ સ્વરૂપ હો જાય,	
જલ બીતર આવે નહી કાલ દોડા પરતાય.	૨૭૯
તુલસી એ સંસારમે પંચ તત્વ હે સાર.	
સંત સમાગમ હરિ બજન દયા દાન ઉપકાર,	૨૮૦
ચિંતા મત કર માનવી દેને દાર સમર્થ,	
જલમે વસે માછલી બાટી ગાંઠે કહા ગર્થ.	૨૮૧
સંત હમારી આતમા હમ સંતનકી દેહ,	
રોમ રોમમે મેં રહુ જયું બાદરકો મેહ.	૨૮૨
તુલસી કહે ધન સુમકો જેસે સ્વાનકી પુછ	
બડે દ્વાથ પચાસ ઘણુ આખર છુંછકી છુંછ,	૨૮૩
તુલસી દેવો કઠિન હૈ બે કાહુકો દેન,	
સુજશ હોત સંસારમે ફર આપનો લેત,	૨૮૪
સંત સમાગમ સરલ હૈ મન કર દેખ વિચાર,	
ભવ સાગર અતિ કઠીન હૈ ખીન પ્રવાસકિરતાર.	૨૮૫
તુલસી સીતારામશે લભાયા ચાહો નેદ	
ઘર અંધ બીતર બાહર કહી રયે યે દેહ,	૨૮૬
માળા સ્વાશો સ્વાસકી ફેરેગો કાઠ દાસ,	
ચોરાસી બટકે નહી કટે કાલકી શંસ	૨૮૭
ભોંજ સુલાક ભુખે માડ મનકી પાડુ ખાલ,	
મતિના કરતે ના ભુલે તો પીછે કર નીહાલ,	૨૮૮
મેરે કષ્ટુ ઝોર હૈ કરતાકે કષ્ટુ ઝોર,	
ઝોધવ કહે માધવશે સખ જુડી મનકી દોડ.	૨૮૯
તુલસી એ તન ખેત હય મન વચ કર્મકી સાન	
ચાપ પુન્ય દોહુ બીજ હય બોલે શો લલ્લે નીંદાન	૨૯૦
રામ નામ આરાધવો તુલસી વૃથા ન જાય,	

બડાયકો પડવો આગે હોત હસાય,	૨૯૧
તુલસી રસનૌ તો બંધી જો તું સુમીરે રામ,	
નહીંતર કાઠી નિકાસીએ મુખસે બલો ન ચામ.	૨૯૨
તુલસી વિલંબ ન કીજીએ બજ લીએ રઘુવીર,	
તરકતસે જાત હે સ્વાસ સારખે તીલ,	૨૯૩
જવારથ સીતારામ હય પરનારથ સીયરામ	
તુળસી તેરો દુસરે દાર કહા હય કામ	૨૯૪
તુળસી સોહી ચતુરત્ત રામ ચરણુ સો લીન,	
પરધન પરમન હરણકું વેસ્ત્યા વડી પ્રવીણુ	૨૯૫
પ્રીતી રામપદ નિતી પંથ ચલે રાગ રસ જીત,	
તુળસી સાત્તનકે મતે યેહી બકિતકી રીત	૨૯૬
તુળસી જોડે દાસકો રઘુપતિ રાખત માન,	
જયું મુરખ પુરોહીત ગોંરન દેત દાન જગજમાન	૨૯૭
રામ ભરોશો રામ જલ રામ નામ વિશ્વાસ,	
સુમીરી નામ મંગળ કુશજે માંગત તુલસીદાસ	૨૯૮
વૃથા લાભ સંતોષ મુખ રઘુવર ચર્ણુ સ્નેહ,	
તુલસી જો સખ મન વશ કરે તો જેસે વન તેસે જોહ.	૨૯૯
તુલસી મમતા રામસો સખતા સખ સંસાર,	
રાગ ન રોપ ન દોષ દુખ દાસ બયે બવ બાર.	૩૦૦
બોધક સખ કે બયે સાધક બયે ન કોય,	
તુલસીરામ કપાલતે બલી હોય સો હોય.	૩૦૧
પરમેશ્વરસે પ્રીત રખે ઓર પરનારીસે હસના,	
તુલસી દોનો ના બને ભોટ ખાય ઓર ભસના	૩૦૨
માયાસે માયા મીસે કરકર લાંબે હાથ,	
તુલસી રંક ગરીબકી કોય ન પુછે વાપ	૩૦૩
રામ નામ કહેતે રહો ધર રહો મન ધીર,	
કમલુ કારજ સુધારીએ કપાસિધુ રઘુવીર	૩૦૪
પારસ મહુળી ઓર કામધેનુ કલ્પ તરૂકી વાડ,	
તુલસી હરિકે બજન ખીન તાતે બલો ઉભડ.	૩૦૫
જન ગરીબી હરિ બજન કામજ વચન અદોષ,	
તુળસી કમલુ ન હાંકાએ કામા શીલ સંતોષ	૩૦૬
તુળસી જગમે આયકે કર લીજો દો કામ,	
દેવેકો દુકડા બપા ભેજેકો હરિ નામ	૩૦૭

અનહોની પ્રભુ કર સકે હોન હાર મીટ જામ,	
તુલસી ધન સંસારમેં પ્રભુ ભજન સુખ દાય.	૩૦૮
અમરખ ખમરસે દ્રવ્ય મિલે ઉદય અસ્તસે રાજ,	
તુલસી હરિકે ભજન ખીન સખી નકકો સાજ	૩૦૯
ચતુરાઈ ચુલે પડી ધીક પડયા આચાર,	
તુલસી ભવગત ભક્તિ ચારો વર્ણુ ગમાર	૨૧૦
તુલસી કહે અજ્ઞાનીકું ધરત નહિ મન ધીર;	
પીછે ખાલક જન્મ લે આગે ઉપજત ખીર.	૩૧૧
તુલસી છલ બલ છાંડીકે કરીએ રામ રનોહ,	
અંતર કયા ભરથારસે જીને દેખી સખ દેહ,	૩૧૨
ગંગા જાના સસ્વતી સાત સમુદ્ર ભરપુર	
તુલસી ચાતકકે મતે ખીન સ્ખાંતી સખ સુર.	૩૧૩
કાહુકે ધન ધામ હય કાહુકે પરિવાર,	
તુલસી એસે દીનકું સીતારામ આધાર.	૩૧૪
એક ભરોસે રામકે ટીએ પાપ ભર મોટ,	
જેસે નારી કુનારીકો બડે ખસમકી ઓટ.	૩૧૫
સખ દેખે પરખે લીખે બહુત વાચક હોય,	
તુલસી સીતારામ ખીન અપની નાહી કોય	૩૧૬
જયું કામીકે ચિતમે ચડી રહત નીત્ય કામ,	
એસે હો કબ લાગી હો તુલસી કે મન રામ.	૩૧૭
તુલસી પુરા નમાનીએ જે ગમાર કહી જાય.	
જેસે ધરકાનદવા ખાખમોરી ભલા પુરા વહી જાય	૩૧૮
ખીન માંગે મોતી મીલે મીલે ન માગે ભીખ,	
તુલસી જે વિસ્વાશ કરે તો મીલીએ વિસ્વાવીશ	૩૧૯
તુલસી જશકે મુખસે કબુ ન નીકળે રામ,	
લીનકે મુખસે રાનીએ નવશામરકો ખામ.	૩૨૦
તુલસી એ તન તવા હય તપત શદા ત્રિપાપ,	
શાંતી હોય જામ શાંતી પદ પાવે રામ પ્રતાપ	૩૨૧
કેલા કલમ કુંલીન હય નમે અરપન જાય,	
ઓછી જાત પેરંડકી રહે શીશ ધર તાય.	૩૨૨
મન મૃતંગ માને નહિ જાળગ ખતા ન ખાપ,	
જેસે વિધવા સ્ત્રી કર્મ કરે પસ્તાય,	૩૨૩
જાકે પનીઆં નહિ ઊશકું દેલ અજરાજ,	

શુભ દર્શ તો ભીક્ષા દષ, એશા ગરીબ નિવાળ	૩૨૪
પારશ મહુડ સંગસે, કંચન ભષ તલવાર;	
તુલસી ઉસમે ના ગયે, ધાર ભાર આકાર	૩૨૫
મન એરણુ એર શબ્દધન સદગુરૂ મહ્યા સોનાર;	
તુલસી ઉનકે તીનુ ગયે, ગાર ભાર આકાર	૩૨૬
શાહી ગદ્ય સફેતી આઈ, કરે હરીસે હેત;	
શીર પીછે પરતાયતો, ચુડીયાં ચુગન્ય ખેત	૩૨૭
ને નાકુ પ્યારો લગે સો તાકી કરે વખાન;	
નેસે વીખકુ જીવ ભખી, પાવત અમૃત સમાન	૩૨૮
ને નાકા ગુણુ નાજુત સો, તાકો ગુણુ લેત;	
કોયલ આંખડી ખાતહે, કાગ લીંબોરી લેત	૩૨૯
સુદલ હેત ઉદમ કાગે, ને વીધી હય અનુકુળ;	
નેસે નીપજત ખેતકો, શલભ તરે નિમલ	૩૩૦
નાહીસે કહુ પામ્યે, કરીએ તાટી આશ;	
સુકે સરોવર પર ગયે, કેસી ખુઝત પ્યાસ	૩૩૧
ને ભેહીકા હો રહો સો તાહી પુરે આશ;	
સ્વાંતી ખુદ ખીન સધનમે, ચાતક મરન પ્યાસ	૩૩૨
સખહી સહાય સખખકે, કોઈમે નિખજ સહાય;	
પવન જગાવત આગકુ, દીપ હે દેત ખુઝાય	૩૩૩
પ્રકતી મિસે મન મીલતહે અન મિલતે ન મિલાય;	
દુધ દહીંસે જમત હય, કાજસે ફટ નય	૩૩૪
પરધર કયુ ન નામ્યે, ગયે ઘટત હે જ્નેત;	
રવી મંડલમે જાત શશિ, છીન કલા કપી હોત	૩૩૫
મુરખ તહાંહી માનીએ જહાં ન પંડીત હોય,	
દીપકકી રવી કે ઉદે ખાત ન પુછે કોય	૩૩૬
સામ જુઠં નિરણુ કરે નીતિ નીપુણુ ને હોય;	
રાજહંસ ખીન કોન કરે ક્ષીર નીર જુદોય	૩૩૭
સુધરી ખિગડે બેગહી ખીગડી શીર સુધરે ન,	
દુધ શાટે કાંજ પડે શો શીર દુધ બને ન	૩૩૮
ગીતી પઢે ભાગવત પઢે પઢે ગ્યાન સપ્ત	
દયા નહિ શાંતિ નહિ પડે માયકે પુત	૩૩૯
કયા પાનીકા ખુદખુદ કયા વાલુકી ભીંત;	
કયા ઝોછેકા આશરા કયા દુરજનકી પ્રીત	૩૪૦

ઓછુક સંપત ભષ ન કરે સીધી ખાત;	
પાછ કે કરજી ભયે તેઢે તેઢે જાત.	૩૪૧
કયા દુરજનકી ચાકરી કયા ભોડેકી સાથ;	
કયા અધેકુ આરસા કયા બહેરેસે ખાત	૩૪૨
ચલતા દેવસ પુજીએ નહિ ઝોરનસે કામ;	
જીતને દેખો આતમા ઇતને સભીમરામ	૩૪૩
ભાવ સરસ સમજત સખી ભલો ભમે ઈહ ભાવ;	
જેશે અવસરકી કહી ખાની અધીક સુહાવ	૩૪૪
રામ કલ્પવ્રક્ષ પરિહરત શેવત કલ્પવર ઢુંઢ;	
સ્વાસ્થ પરમાસ્થ ચહત સકલ મનોસ્થ જુઢ	૩૪૫
જ્યાં રામ ત્યાં કામ નહિ જ્યાં કામ ત્યાં નહિ રામ;	
તુલસી દોનો ના રહે દીન રજની એક કામ	૩૪૬
તુલસી મીટે નહિ કલ્પના ગયે કલ્પતર કાંઠ	
જ્યાં લગી દધિવ ન કરે કૃપા જનક સુતાકો નાહ	૩૪૭
કોટી વિધન સંકટ વિકટ કોટી શતરૂ જન સાથ;	
તુલસી ખત નહિ જો સંતુષ્ટ રઘુનાથ.	૩૪૮
માંગત ડોલત હે નહિ તજી ધર અંત ન જાત;	
તુલસી ચાતક ભકતકો ઉપમા દેત લજાત	૩૪૯
એક ભરોજો એક ખત્ર એક આશ વિશ્વાસ;	
સ્વાંતી સખીવ રઘુનાથ વર ચાતક તુલસીદાસ	૩૫૦
તુલસી હરી દરબારમેં કમી વસ્તુ કછુ નાંહિ;	
કરમહિન કલ્પત શીરત ચુક ચાકરી માહિ	૩૫૧
અસત વસત સુત નારી સુખ પાપી હુકે ઘર હોઇ	
સંત સમાગમ રામ ધન તુલસી દુર્લભ દોઇ	૩૫૨
જ્યાં સંતોષ ત્યાં રામ હય રામ સંતોષ નહી ભેદ;	
તુલસી સંતોષ રહત નહિ સહત વિવિધ વિધી ખેદ	૩૫૩
ગૌધન ગજધન બાજધન ઝોર રતન ધન ખાન;	
જજ આવત સંતોષ ધન સખ ધન ધુરી સમાન	૩૫૪
કામ કરોધ ઝોર સોભકી જહાં લગ મનમે રટન	
કયા પડિત કયા મુખા દોડે દોત સમાન	૩૫૫
રામ ચરણ પર સ્નેહ નહિ ખીન સાધન પર સ્નેહ;	
મુંડ મુઝાએ કયા ભયો ભાંડ ભયે તજી મેહ	૩૫૬

ક્રમા ભયો જન જન શરે જન જન આગે નાંહી, જનને . . . જન ગયો તુલશી ઘરહી માંહી.	૩૫૭
શન સંમેત ચિત પક્ષ સુખ અગ્નિ અસત પ્રસંગ, અગ્નિ જસાવત સખ કધુ સતસંગ કરતહે ઠંડ.	૩૫૮
જીન કરતા કારજ નહીં જનત હે સખ કોઇ, સુર સુખ જનન સુનત નહીં પ્રાપ્તિવકનબિધીદોષ	૩૫૯
સત સંગતી કો શલ એહી સંજય રહે નહિ લેશ, રહે સ્થિર સુચિ સરલ ચિત જનને નાંહિ કલેશ.	૪૬૦
જો ભાવ કધુ હે નહિ જુડો સુર સતસંગ, એસી કુમતિ તે છુટે ગુર જનકો પ્રસંગ.	૩૬૧
રહે જહાં વિચારસે વહાં કમી કધુ નાંહી, તુલસી તહાં આનંદ સંગ જાત યથા સંગ છાંહી	૩૬૨
સદા જનન સુર સાધુ દીજ જીવ દયા સખ જન, સુખ સુન પડત સત્ય વૃત સર્વજ સત્ય સો પાય	૩૬૩
નામ રટત સુખ હોત હે નામ રટત દુખ જાત નામ રટત શંકય મીટત સુખ સખ નામ પ્રતાપ	૩૬૪
નામ કહત વૈકુંઠ સુખ નામ કહત સુખ પાન. તુલશી તાકે ઉર સમજી કરો નામ પહીઆન.	૩૬૫
વોહી પટે વોહી સુને વોહી સુમતિ પરકાસ, જો એસા પીછે કર ગયે અવલંબ નિરાસ,	૩૬૬
ત્યાં લગી જોગી જગત સુર જ્યાં ભગી આશ નિરાશ, જજ આશા મનમે જગે જગ સુર જોગીદાસ.	૩૬૭

પદ સંગ્રહ.

પદ ૧ છં.

તનકા નહીં ભરવાસા જે, દેખો કાલ તમાસા જે ધૂં બડે સં
જમે રાજ વિરાજે, મૈ જનકે સુખ વેલા; કોઇ રિસીકા નહીં
યારો, આખેર જાત અકેલા. તન૦ ॥ ૧ ॥ ચોપ ચાપકે પગડી
આંધી, આલંબજ સવાઈ; મુજા મુરડ કર દરપન દેખે, દાબપિ રંગ
મગલ માખ તન૦ ॥ ૨ ॥ શાલ દુશાલા પટુ ઓઢે, ખાવે ગરમ
સાલા: . . . આવેગા જમકા શંસા, હોવે એકધર્મી હક્કી. તન૦

॥ ૩ ॥ કહત કપીરા સુનો ભાઈ સાધુ, મારગ રહ્યો સવારા; ન-
જર ખોલ પગ દેખ બે ચારો, યે સખ જૂટ પસારા; તનકા નહિ
બરવસા બે, દેખો કાલ તમાસા બે. તનં ॥ ૪ ॥

પદ ૨ જી.

બહે હંપાર રહના બે, સાહેબ રાજી રખના બે ધૂં ગાંજ દા-
ર મત પી ચારો, અકલ ગુંગ હોતી; અપને પલ્લવકા દામ ખરચ
કર, મુખમે મટિયા પડતી. બહેં ॥ ૧ ॥ જૂવેબાજી મત કર ચારો,
અકલ ગુંગ હોતી; અપને પલ્લવકા દામ ખરચ કર, શિર પર જી-
તિયાં પડતી. બહેં ॥ ૨ ॥ રંડીઆજી મત કર ચારો અકલ ગુંગ
હોતી; અપને પલ્લવકા દામહિ નકર, હાતમે ચવરી આતી. બહેં
॥ ૩ ॥ એકા જનાર્દન કા બંદા, અકલ શિકાવે; શિકલે પ્યારે
નહિં તો જાગુ ખાતા. બહેં ॥ ૪ ॥

પદ ૩ જી.

ભાઈ હુશાર રહના બે, ખુદા નામ જપના બે ક્રં દો દિનકી
જાનિ દિવાની, તુજ અલ્લાને દીયી; રામ ભજન બિન ખાક ન હો-
ઈગા, દિયા કાલકી કાંસી. ભાઈં ॥ ૧ ॥ ભાતકે કપડે પેના, મુ-
સ્ત બ- નાયા ખાસી; રામ ભજન બિન મુકત ન હોઈ ગામત
કર નામ મસેરી. ભાઈં ॥ ૨ ॥ ચોપ ચાપકે પગડી ખાંધી, ખા-
યા પાનકા ખીડા; જદજમકી ગાંઠ પડેગા, જમગા નંગા ઉપડા.
ભાઈં ॥ ૩ ॥ કહત કપીરા સુતરે ગઢારા, મત કરના બે તો-
તોડા; રામ ભજન તો કહતે રહના, કયા કાલ કરેગા બિચારા. ભા.

પદ ૪ થું.

ચે તન મડના મડના, આખેર મદિમે મિલ જતારે ચે. ધૂં મઠી
કહે કુંભાર કું બે, તું કયા ખોદે મુજકું; કોઈ દિન એસા બખત
પડેગા, મૈ બિગાડું તુજકું. ચેં ॥ ૧ ॥ લકડા કહે સુતારકું બે, તું
કયા છેદે મુજકું; કોઈ સમયા એસા આવે તો મૈજલાવું તુજકું.
ચેં ॥ ૨ ॥ કપડા કહે દરજી કું બે, તું કયા શાડે મુજકું; એક
સમયા એસા આવે તો મૈ ઢકાગી તુજકું. ચેં ॥ ૩ ॥ કપીરા ક-
હે ચે પદ હૈ નિર્બાની; બે ઇસકી નિંદા કરે સો નરકકું જામ. ચેં ૪

સમાપ્ત.

...તમા શ્રી તુલસીદાર

રામાયણ

મુળસહિત સરળ ગુજરાતી ભાષાન્તર.

આ ગ્રંથ ભક્તરાજ ગોસ્વામી તુલસીદારજીએ સર્વ શાસ્ત્રોના સાર સમુદાય કરી સ્ત્રી પુરુષોને અનુકૂલ થાય તે પ્રમાણે ભાષા રામાયણ નવરસથી ભરપૂર માનવિધિ રૂપ બનાવ્યું છે. તેથી કોઈપણ એવો વેદ નથી. કોઈપણ એવું પુરાણ નથી કોઈપણ એવું શાસ્ત્ર નથી કોઈપણ એવો ગ્રંથ નથી કે જેનું સાર ભૂત તત્વ શ્રી રામાયણમાં આવી જતું ન હોય અર્થાત્ સર્વ શાસ્ત્રોના તત્વરૂપ મોક્ષ સાધન અને ધર્મ ગ્રંથોમાં એક પ્રત્યેકઆર્ય ધર્માભિમાની સ્ત્રી પુરુષોની જેના હપર નિશીમ શ્રદ્ધા છે તેમજ તેનું ગ્રવણ, મનન, પાઠન અને વિવેચન સંસારમાં સુખસાધન પ્રદ હોઈ અન્તે મોક્ષ પ્રાપ્ત કરાવનાર છે એવી સર્વ ભારત વાસીની દ્રઢ ભાવના છે તથાપી ભાષાથી અગ્નણ ગુર્જર બાંધવાને તેનું રહસ્ય સમજવા માટે જામનગરના એક વિદ્વાન શાસ્ત્રી પાસે મુળ કાવ્યના શબ્દે શબ્દ લેઈ તેના નીચે સુંદર સરળ ગુજરાતી ભાષાન્તર આપ્યું છે તેમ ક્ષેપક, આઠમો લવકુશ કોર રામાયણ મહાકાવ્ય ગોસ્વામીજીનું જીવન ચરીત્ર ટીપ્પણી વિવેચન, અનુક્રમણિકા અને પ્રસંગોપાત સુદર ચીત્રો આપી સંપૂર્ણ શોભા પ્રદ કરવા કયાસ રાખી નથી છતાં પણ સર્વ સાધારણ લોકોને લાભ સરળ થાય આ હેતુથી પુસ્તકની યોગ્યતા પ્રમાણમાં સુદર દલદાર રોચક ૮ પેજ ૧૬૫૯ પૃષ્ઠ છપાઈ સુંદર કાગળે બનાવેલું પુકા. સોને રી અને મજબુત હોવા છતાં મુલ્ય માત્ર રૂ. ૪-૮-૦ પોષ્ટ ખર્ચ ૦-૧૨-૦ ઉપરનું પુસ્તક વી. પી. થી. મોકલવામાં આવશે આ પુસ્તકો શિવાય સંસ્કૃત ગુજરાતી અને હિંદુસ્તાની પુસ્તકોનું સ્વચ્છ પત્ર કયાટલોગ અર્થા આનાની ટીકીટ મોકલવાથી મોકલવામાં આવશે

મળવાનું ફેક્ટોરું

હિમાલય રાસચંદ્ર જાગૃક

